

הִלְכוֹת שְׁפַת סִימָן שֶׁלֶד שֶׁלָּה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק פ]

שאינם יודעים להיזהר או קיים חשש לנוק רבים, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ג הע' ק"י) שאם אין שם נכרי, מותר לישראל להוציא את הזוכית כלאחר יד, כגון ברגלו.

87) ולענין דליקה שאפשר לכבותה או להציל מהמקום את הזקנים והחולים דרך רשות הרבים, כתב לעיל (סי' שכט ס"ק ב) שנחלקו אחרונים אם עדיף לכבות שאין בכך אלא איסור דרבנן, משום שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה, או שעדיף להוציאם לרשות הרבים של זמנינו, שנוקטים הפוסקים שאין איסורה אלא מדרבנן.

[שעה"צ ס"ק עא]

לְעִיל בְּסִימָן שִׁיחַ סְעִיף־קָטָן לֹא בְּמִגְן־אֲבָהָם⁸⁸.

88) ושם הביא המג"א גם את דברי המגיד משנה (פי"ב מהל' שבת ה"ב), שכתב שבגחלת וקיסם וכדו' שאינם כלים, אם אינו מתכוין לעשיית כלי, אין בזה מלאכה כלל [ראה דגול מרבה שם].

[משנ"ב ס"ק פז]

סֶתֶם כְּבוּי הָיָי מְלֵאכָה שְׁאֵינָה צְרִיכָה לְגֹפָה⁸⁹ וְהוּא רַק אֶסוּר דְּרַבְּנָן, וּבִמְקוֹם הַנִּזְקָא דְּרִבִּים שִׁינְדְּלוּ לְהַנְזִיק בְּגוֹפֵן לֹא נִזְרָה⁹⁰.

89) ובטעם הדבר, כתב לעיל (סי' רעח ס"ק ג) שהמכבה בדרך כלל אינו צריך את הכיבוי עצמו, אלא מכבה מפני איזה ענין, כגון כדי שישן החולה, או שאינו רוצה שיגמר השמן שבנר וכדו'.

90) ואף שכאן לא הותרה מלאכה שאינה צריכה לגופה אלא כדי למנוע נזק לרבים, מי"מ לגבי נחש או שרץ המזיק משמע שהותרה אף כדי למנוע נזק ליחיד, שכן כתב לעיל (סי' שטו ס"ק כז) שגם במקום שאין הנחש רגיל להמית, ואף עומד במקומו ואינו רץ אחריו, מי"מ מותר לצודו, משום שצידתו היא מלאכה שאינה צריכה לגופה, ובאופן שיש נזק לאדם אין איסור אפילו מדרבנן, וביאר הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ה הע' מג) שהנחש נחשב כרוחף אחריו וכאילו הנוק דאי, ולכן התירו אף ביחיד. ובגדר רבים, דעת הגרש"ז אויערבך (שם הע' מב) שאף שלושה נחשבים רבים, מפני שבהם חשש ההיזק מצוי, והוסף (שולחן שלמה ס"ק כז), שמסתבר שאף אם החשש הוא רק שיוזק אדם אחד מתוכם, כגון דבורה שמתה לאחר שעוקצת, מותר לעשות מלאכה שאינה צריכה לגופה כדי למנוע את הנוק, שכל דבר שלפי ההשערה יש חשש גדול שאחד מבני הרבים יזק, נחשב כמקום היזק לרבים.

[משנ"ב ס"ק פה]

וְהִלְכָה כְּדַעָה רְאוּשׁוֹנָה⁹¹.

91) ומאחר שהלכה מותר לכבות גם גחלת עץ במקום חשש נזק לרבים, כתב הערוך השלחן (ט"ט) שיש עוד סיבה להתיר לכבות שריפה בזמנינו, שהרי בזמן הגמרא חצרות הפסיקו בין הבתים לרשות הרבים, ואילו בזמנינו הבתים בנייים סמוך לרשות הרבים, והרבה גחלים נופלות מהשריפה אל רשות הרבים, ומותר לכבותן מפני נזק הרבים, ומאחר שלא ניתן לכבות כל גחלת במקום שפולה, משום שהרוח מפורתן למקומות רבים, מותר לכבות את ההליקה עצמה כדי למנוע נזק לרבים. ומלאכה שאינה צריכה לגופה, כתב לעיל (סי' שטו ס"ק ד ו-מ) לגבי מלאכת צידה, שאף שלדעת הרמב"ם חייב ובלבד שנתכוין למלאכה, מי"מ לדעת רוב הפוסקים פטור מחטאת, ואינו אסור אלא מדרבנן, וכן מבואר לעיל (סי' שכח ס"ק קיג) ובביה"ל (סי' שיט סי' ד"ה לאכל) שלהלכה פטור מחטאת.

סימן שלה

דִּין חֲבִית שְׁנִשְׁבְּרָה

[משנ"ב ס"ק א]

וְאֶפְשָׁר שִׁשֵּׁי לְהִקָּל בֵּן בְּנִמְנָנוּ שְׁאֵין מְצוּי אֶצְלָנוּ לְרִשׁוֹת־הַרְבִּיבִים⁴.

1) ובעין זה כתב לעיל (סי' שג ס"ק טב), לענין הנשים בזמנינו הנהוגות

קְחָשְׁבוֹן כִּזוּ מְעוֹת⁸³ וכו', פְּרִשְׁתָּ תִּטְאֵת⁸⁴ וְיָבִין אֶפֶן הַקְּרָתָה⁸⁵.

83) ושיעור י"ח פשיטין, כתב השו"ע הרב (סכ"ח) שהוא שיעור סלע של תורה, ושיעור הסלע בזמנינו הוא 17 גרם כסף (מידות ושיעורי תורה פכ"ב סי"א).

84) ופרשת חטאת, כתב בביה"ל לעיל (סי' א ס"ה ד"ה ופרשת עולה) בשם השמלה חדשה, דהיינו שיקרא בפרשת ויקרא מ'זאם נפש אחת תחטא' עד 'ונסלח לו' (ויקרא ד כז-לח), ואם יש לו פנאי, יקרא גם בפרשת צו מ'זאת תורת החטאת' עד 'באש תשרף' (שם ו יז-כג).

ומי שהתחייב חטאת, כתב לעיל (סי' א ס"ק יח) שכשאומר בכל יום פרשת חטאת, יאמר לאחריה: 'יהי רצון מלפניך שיהיה זה חשוב ומקובל כאילו הקרבתי חטאת'.

ולומר פרשת נסכים אחרי אמירת פרשת חטאת ואשם, כתב לעיל (שם ס"ק יז) שאינו צריך, שהרי חטאת ואשם אינם טעונים נסכים.

ולעמוד בעת אמירת פרשת הקרבנות, כשם שעבודת הקרבנות היתה בעמידה, כתב לעיל (סי' מז ס"ק א) שנחלקו אחרונים בדבר.

85) ובטעם הדבר שצריך להבין, כתב רבנו בחיי (ויקרא ז לו זול: 'ורש חז"ל (מנחות ק', א) זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם וגו', כל העוסק בפרשת עולה כאילו הקריב עולה וכו'). והענין, שהוא מתבונן בביאור הפרשה אל איזה ענין היא רומזת, כי מתוך כך יתגלו עיניו שכלו ויבינו נפלאות מתורת הקרבנות, ובוזה ישתדל יותר בקיום התורה המצוות, ויהיו עוונותיו נמחלים לו כאילו הקריב קרבן, כי אין לומר שתודה הכוונה שהגנה ויגרוס לשון הפרשה בפסוקיה הערומים בלבד מבלי שיתבונן בפירושים".

ואופן אמירת פרשת חטאת, ביאר הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה, פ"ו הלכה ח, תשובה כת"י) שתהא בכוונה ובלב נשבר.

ומי שיועד שחטא כמה פעמים, כתב בספר דרך פקודין (הקדמה ה אות ו) שיאמר פרשת הקרבן כפי מספר הפעמים שחטא. וכן דעת הגר"ש אלישיב והגר"י פישר (מאור השבת ח"א סי' א ס"ק ט), וכן צידד הגר"ח קניבסקי (שם). מאידך הגרש"ז אויערבך (שם ח"ב מכתב כט אות א) מצדד שדי לומר פעם אחת פרשת חטאת, ויכוין על כל החטאות שהוא חייב, וכשמתודה על חטאו יאמר 'עבירה פלונית שנכשלתי בה פעמים רבות'.

[משנ"ב ס"ק פג]

יְכוּל לְכַבֹּתָהּ⁸⁶ וכו', בְּנִדְאֵי יוֹתֵר טוֹב שִׁיפְנָה אוֹתָהּ וְלֹא יְכַבְּנָה⁸⁷.

86) וחזתי חשמל שנפלו ברחוב והם גלויים, ויש חשש שיגע בהם אדם ויסתכן, צידד הגרש"ז אויערבך (שש"כ פמ"א סכ"ב), שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ז אות א ד"ה גם מבואר) שלכאורה אין חיוב להתעכב שם כל השבת כדי להזהיר את הרבים מהסכנה, שהרי לא חייבו חכמים את ההולך לדרוכו לטרוח טירחה יתרה כדי להימנע מכיבוי המותר מן הדיון, אלא מותר להזעיק את אנשי חברת החשמל כדי שיפסיקו את הזרם, כשם שמותר לכבות גחלת כדי שלא יוזקו בה רבים, ומ"מ המומרי להתעכב שם תבא עליו ברכה [ונבשו"ת מנחת שלמה שם (בתחילת הסימן) הובאו דברי הגר"פ עפשטיין שחלק על כך, שכיון שיכול להתעכב שם ולהזהיר מהסכנה, חובה עליו להימנע ממלאכות].

אמנם למעשה, כתב הגרש"ז אויערבך (שש"כ ח"ג שם) שיתכן שלשם מניעת סכנה לא הותר אלא לעבור איסור כעין כיבוי גחלת, שבמעשיו מסיר את התקלה המזיקה לרבים, מה שאין כן המטלפן לחברת החשמל היהודי מבעיר ומכבה אש כמה פעמים רק כדי להזמין פועלים שיתקנו, ולא עד, אלא שהם חשודים לעשות מלאכות האסורות מצד הדיון [נבפרט שראוי היה שאותם עובדים יעמדו שם כל השבת מבלי לעשות שום מלאכה ויהיו חסודים את הרבים], ולכן חייב הוא בעצמו לשמור מהסכנה. והוסף, שאין לחוש שמא יהיו אנשים שבמקרה שיראו תקלה כזו מרחוק ימנעו מלהתקרב למקום הסכנה, כדי שלא יצטרכו להתעכב שם. ולענין חלון שהתנפץ ונשאר מן הזוכית בחלון, אם יש במקום קטנים

הלכות שבת סימן שלד שלה

קעט באר הגולה

ט שם מ"י ב' דלא
 כנבי יחידה שם אלא
 כנבי שמעון, טור
 וישאר פוסקים
 כ' פסק יב' (*) (דו)
 טלטול הסת מפני
 הדלקה בסימן שיא,
 משלום דיני כבוי
 הדלקה בסימן רע
 (ורע)
 א משנה שבת קמ"א
 ב בפרש"י רש"י שם
 ג שם בתוספות
 ד ברוקח שם
 ה ברוקח שם ק"ו

פשיטתו לצדקה, ואם ירצה לפדות הפענית יתן בעד כל יום (פא) שנים עשר פשיטתו לצדקה (פסקי מהרא"י סימן ט).
 ועין בטור יורה דעה מהלכות גדה סימן קפה: **כז** טהלת המנחת במקום שרבים נוזקים בה (פב) יכול
 לבנותה, בין אם היא (פג) של מתנת (פד) בין אם היא של עצו, (פה) והרמב"ם אוסר בשל עצו*):

שלה דין חבית שנשברה, ובו ה' סעיפים:

- א** (א) חבית שנשברה, (ב) מצילין ממנה (ב) מזון שלש סעודות האפלו בכלים הרבה, דאלו
 בכלי אחד אפלו מחזיק מאה סעודות מציל, (ג) ואומר לאחרים בואו והצילו לכם; ובלבד
 שלא יספגו, דהינו שלא ישיים הספוג במקום היין לחזר ולהטיפו, גורה שמא יסחט, יאפלו אם יש
 לו בית אחיזה דליבא חשש סחיטה אסור, שלא יעשה כדרך שהוא עושה כהל. (ד) ולא יטפח
 בשמן להכניס ידו ולקנחה בשפת הפלי: הגה ויש אומרים, ודקא חבית שנשברה, שבהול, ואם יציל תישנין
 שיתקנה, אבל אם נסדק וקביר ט"ף ט"ף שאינו בהול כל-כף, מתר להציל בכלים, (ה) לקלט ולצרך (הגהות מרדכי
 ותוספת פרק כ"כ הגהות מיימוני פכ"ב). ויש אומרים דכל זה לא מורי אלא (ו) להציל מחצר לחצר, אבל לבית אחר שערב
 עמו (ז) מצילין בכל ענין, כמו שנתבאר (ז) לעיל גבי דלקה (פסקי מהרא"י סימן קצו): **ב** האם נשברה חבית בראש גגו
 (ח) מביא כלי ומניח תחתיה, (ט) ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלט לקבל מן הקלות באויר לאחור

באר היטב

(ב) מצילין. הינו קדם אכילת ערבית, כמ"ש ריש סימן שלד, מ"א:
 (ג) לעיל. תמונה הוא זה, דלא הסר בדלקה להוציא לבית חברו
 המערב אלא לרעת בעה"ת, אבל הטור חולק, ולא הכריע שם בשו"ע
 סימן שלד סי"א, וקאן פסק להחריי סתם; ונראה דלחצר שלו יש

פולגני' שו', ועמ"א. כתב בס"ח: אחד חלל שבת ונשא כספו, א"ל החכם
 הפספ או שנהיכספ חלק לעניים בני טובים שמתביישין לקבל צדקה,
 ע' שו"ת מהר"ם בוטין סימן כח מ"ש בענין א' שחלל שבת בקרמלית,
 ועי' שו"ת בית-יעקב סימן נט אי מחללין על גוסס:

משנה ברורה

יותר משלש סעודות, מתוך שהוא בהול לחזר אחר פלים הרבה
 (ב) וביאם גם כן דרך רשות הרבים (ג) או שיבוא לתקן החבית
 שנשברה. ויש שסוברין, דכשנשפך מהחבית לגמרי על הארץ אז
 לא שייך שהוא בהול להציל בינו שפכר נעשה [תרומת הדשן],
 ואפשר (ג) שיש להקל בן בזמננו שאין מצוי אצלנו רשות-
 הרבים⁽¹⁾. ועין שם בתרומת-הדשן שאינו מתיר פי אם לשאב
 ולשפך כל מה דבועי פי אם לתוך כוסות קטנות, דכי האי גונא
 לא עבדא דחל, שאין דרך בן בחל, וכשמשה מעבדא דחל לא
 תישנין שיבוא לידי מלאכה דאורייתא: (ב) מזון שלש סעודות.
 הינו קדם אכילת ערבית, כמו שכתוב ריש סימן שלד, עין שם⁽²⁾.
 ועין בתוספת-שבת שכתב, דהיכי דהינו מצוי נרץ לשתותו בכל
 היום, ומפלי-שפן שאר משקין שאינו ביקר כל-כף ושותין בכל
 היום, יכול להציל טפי, שאין קבע לשתיה: (ג) ואומר
 לאחרים וכו'. הינו גם כן מזון שלש סעודות, (ד) ויכול לעיל
 בסימן שלד סעיף ט⁽³⁾: (ד) ולא יטפח בשמן. הינו (ה) גם כן
 מטעם זה⁽⁴⁾: (ה) לקלט ולצרך. דין זה שייך לקמן אסערי ב
 שנשברה בראש הגג, ונקטה הכא, דכא לאשמועינן דיכול
 להציל בכלים, והינו אפלו בכלים הרבה: (ו) להציל מחצר
 לחצר. הינו אפלו לחצר אחר שערב עמו, ומשום דכיון שאינו
 מקרה דמקא קצת לרשות הרבים, ונורה שאם נמיר בכלים הרבה,
 מתוך שהוא בהול ישפח שהוא שבת ויביאם דרך רשות הרבים:
 (ז) מצילין בכל ענין⁽⁵⁾. הט"ו מפקפק בזה, דגם גבי דלקה אין
 דין זה מטעם, והאלהה רבה מישוב⁽⁶⁾. אך לענין להוציא לחצר
 שלו שאינה צריכה לערוב כלל, גם הט"ו מצדד דיש להקל
 להציל בכל ענין⁽⁷⁾: **ב** (ח) מביא כלי וכו'. וכוין שהוא כלי
 אחד, אפלו מחזיק מאה סעודות מציל, וכו': (ט) ובלבד
 שלא יביא וכו'. דמתוך שהוא מחצר אחר עוד פלים, תישנין
 שישפח שהוא שבת ויביאם גם כן דרך רשות הרבים. וכל זה

(ס) כחשבון כ"ז מעות⁽⁸⁾ [הוא לערך חמשה זהובים], כי כל פשיט
 הוא גדולף נחצי פולגני' שו', וכל גדול הוא מעה. (סח) וטעם
 לשעור זה שכתבו הפוסקים הוא מפני שנה הנה פחות שבפכשים
 או שבעזים באותו העת, ולכך צריך לתן שעור זה לצדקה, שהרי
 כשהנה בית-המקדש קדם היה חייב להביא חטאת מאלו המינים
 אם עשה מלאכה דאורייתא, ולא יהא חוטא נשכר. ויזהר שלא
 יאמר שנותן זה עבור חטאת, רק שיאמר שבמקום חטאת נותן זה
 לצדקה [ח"א]. וכתבו הספרים, שמהנכון שיאמר פנשת חטאת⁽⁸⁴⁾
 (טט) ויבין אפן הקרבנות⁽⁸⁵⁾, ויבאר אמרו תו"ל כל העוסק בתורת
 חטאת כאלו הקריב חטאת: (פא) שנים עשר פשיטם. שהוא
 ח"י מעות. וזהו שעור הפחות אם אפשר לו, והעשירי יתן יותר,
 הכל לפי עשורו, שהרי טעם הפדיון, ששקול צער המזון כנגד
 צער הפענית [אחרונים]: **כז** (פב) יכול לבנותה⁽⁸⁶⁾. ומרי שאין
 לו צעה איך לטלטלה ממקום זה, לפנותה למקום אחר שאין
 רבים מצויים בה, (ע) דאי לאו הכי בודאי יותר טוב שיפנה אותה
 ולא יבנה⁽⁸⁷⁾: (פג) של מתכות. ואין בזה משום מצרך [הינו
 שמחזק את הפלי על-ידי המים צוננים ששופף עליה] בינו
 (עט) שאין מכון לזה: (פד) בין וכו' של עצו. דכבוי שחייב מן
 התורה הוא דוקא כשמכבה לעשות פחמין, אבל סתם כבוי הוי
 מלאכה שאינה צריכה לגופה⁽⁸⁸⁾ והוא רק אסור דרבנן, ובמקום דוקא
 דרבים (עז) שייכלו להנזק בגופן לא גזרו⁽⁸⁹⁾, אבל במקום דוקא
 דממונא אסור, כמו שכתב סעיף כה. והרמב"ם סבירא לה דחייב
 במלאכה שאינה צריכה לגופה ולכך אסור בשל עצו, אבל בשל
 מתכת ליבא אסור כבוי מן התורה לכלי עצמא, דאינו שורף:
 (פה) והרמב"ם אוסר וכו'. והלכה כדעה ראשונה⁽⁹⁰⁾ [א"ר]:
א (א) חבית שנשברה. ואין חלוק בין שנשברה ולא נשפך
 צדן לגמרי על הארץ ויבין שנשפך כבר על הארץ [ב"י],
 שכל זה חששו חכמים שאם נבוא להחריי כלילי בכלים הרבה

שער הציזין

חמ"א אדם מפני הדלקה, כי ממנו אברהם וכן מאוד ורוע מוכח דאין צריך לקבל תשובה היבא דאיבא חשש סנה: (ס) מגן אברהם: (סא) מגן אברהם:
 (ט) מספר שש נחלין, עין שם: (ע) פשוט: (עא) לעיל בסימן שיח סעיף קטן לו במגן אברהם⁽⁸⁸⁾: (עב) מגן אברהם: (ב) גמרא: (ג) רמ"א בה"מ, ועין
 באחרונים: (א) עין בפרי"מגדים, ובפרט להאלהה רבה שמצדד לפסק לגמרי בתרומת-הדשן: (ד) עין שם בבית-יוסף דהבא במגלי-שפן הוא: (ה) גמרא:

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן שֶׁל שְׁלָא

המשך מעמוד קעב

משום פסיק רישא.

וכשנותנים לתינוק לאחר הברית לשתות מהיין, דעת הגרי"ש אלישיב (אוצר הברית ח"ב פ"ט סי' יא סל"ה) שמתר לטבול את צמר הגפן בין כדי ליתנה בפי התינוק, ואין בכך משום צובע. מאידך, דעת הגרי"ג קרליץ (חוט שני ח"א פ"ט סי' א אות ג) שאין לטבול את צמר הגפן או התחבשת ביין, כיון שיש בזה משום צובע, אלא יטבול את האצבע ביין, ויתנה בפי התינוק.

2) ולענין הפרדת הערלה על ידי מחט קודם המילה בשבת, כתב בשו"ת אגרות משה (י"ד ח"א סי' קנח) שמתר לעשות כן, וכן דעת הגרש"ז איערבך (נשמת אברהם ח"ב סי' רסד סי' ב) שמתר, כיון שאין זה פסיק רישא שיצא דם. מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' צ) כתב שאסור לעשות כן, כיון שברוב המקרים הפרדה זו גורמת לחבורה. ובשו"ת שבט הלי (ח"ד סי' קלד סי' ה, ח"ה סי' קמח סי' ג, וח"ט סי' ריא סי' ב) כתב, שראוי לעשות כן מערב שבת, ואם אי אפשר, יש להקל באופן שאין בזה

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן שֶׁל ד

המשך מעמוד קעח

שמותר, ולכן התיר הרמ"א שם (ס"ג) להעמיד ביו"ט נר דולק [כדי לכבותו] במקום שהרוח יכולה לנשב בו ולכבותו. והוסיף בשעה"צ שם (סי' לא), שכן היא דעת הרבה פוסקים, ואף שהרמ"א (כאן) כתב שלא הותר גרם כיבוי אלא במקום הפסד, אין לכך מקור, והוא דעת יחיד, ולכן כתב בשעה"צ בשם המאמר מרדכי, שעל כל פנים ביריט יש להקל בזה, אפילו שלא במקום הפסד.

ולענין גרם כיבוי והבערה בשינוי זמן ההדלקה או הכיבוי על ידי שען שבת, ראה מה שכתבנו במשנ"ב לעיל (סי' רעו סי' ד), ובביה"ל (סי' רסה סי' ד) ר"ה גרם כיבוי.

ויצאו המים, ולא הותר להניח בסמוך לאש אלא כגון כלי חרס או זכוכית, שאין בזה אלא גרם כיבוי בלבד, וגרמא בדרבנן מותר.

[ביה"ל ד"ה דגורם]

דג"מ פ"ב מ"ת"ר 65.

65) ומה שלא חששו כאן שמא יכבה ממש [שמחמת חשש זה לא התירו להציל אלא מזון ג' סעודות], כתב השפת אמת (שבת קכ, א) שמאחר שמשנה מדרך הכיבוי בחול, והשינוי הוא בגוף פעולת הכיבוי, אין לחוש שמא יכבה.

וגרם כיבוי שלא במקום הפסד, כתב במשנ"ב לקמן (סי' תקיד סי' כה)

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן שֶׁל ד

המשך מעמוד 356

שאינו צריך תשובה כדי שלא ימנעו מלכבות, ומשמע שבלא טעם זה היה צריך תשובה, וביאר הגרי"ש אלישיב (תורת היולדת פ"ט הע' א) שכיון שמחמת הבהלה שגרמה השריפה יתכן שחיללו שבת יותר מכדי הצורך, היה לו לעשות תשובה. והגרי"ח קניבסקי (משנת פיקוח נפש תשובה כח) ביאר, שגם המכבה את הדליקה אינו צריך לעשות תשובה, ודברי המשנ"ב אינם אלא טעם מדוע אין לעשות תשובה אפילו כשרוצה לעשות כן.

ולענין המחמיר על עצמו במקום סכנה, מבואר ברמב"ם (פ"ה מהל' יסודי התורה ה"ד) שהוא מתחייב בנפשו. וכעין זה כתב לקמן (סי' תריח סי' ה) לענין חולה שצריך לאכול ביום הכיפורים ורוצה להחמיר על עצמו שלא לאכול, שעליו נאמר "אך את דמכם לנפשתיכם אדרש". והוסיף הגרש"ז איערבך (שולחן שלמה סי' שכח סי' ד אות ג), שכשם שאין מצטערים על מילה בשבת, כך אין להצטער על פיקוח נפש בשבת.

82) וכן חולה שמתירא שחיללו עבורו את השבת, כתב לעיל (סי' שכח סי' ו) שמדברים על לבו שחובה לעשות כן, וזו חסידות של שטות להימנע מכך.

80) ועל דין זה, ציין הגרש"ז איערבך (שולחן שלמה סי' כו), שבשו"ת הרמ"א (סי' לז) נוקט שסדרי התשובה שכתב הרוקח מיועדים למורדים ולפושעים, ולא למי שנכשל בשוגג או באונס. והחזירא כתב (תשובות וכתבים סי' מה) לגבי אדם שנכשל בשוגג, שאין אנו ראוים לתיקונים הנוכחים בראשונים, ועיקר התשובה על אי זהירות היא שימת לב מכאן ואילך, והדקדוק בשמירת השבת בכל ל"ט המלאכות הוא הטוב שבתיקונים. וכעין זה כתב הגרש"ז איערבך (שם) שתעניות וסיגופים אינם קבועים לכל אדם, וגם לא בכל דור ולא בכל הזמנים, ונראה שצריכים לומר לבעל תשובה שהוא בעל דעת, שעליו להאמין באמונה שלימה שהקב"ה מוחל וסולח לכל השבים אליו באמת, ויחד עם צער על העבר צריך הוא להודות ולהלל לה' שנתן לו לב מבין לשוב אליו באמת.

מאידך, הגרי"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"ג סי' עא) כתב, שיש לעשות את התיקונים המפורשים ברמ"א, אלא שלנשים יש להקל בתעניתם מאחר שהן תשושי כח. וכן דעת הגר"ש וואנר והגר"ג קרליץ (איל משולש בורר פ"א הע' לו) שנהגים תיקונים אלו אף בזמנינו [וראה שו"ת אגרות משה א"ח ח"א סי' קעח].

81) ולגבי המכבה את הדליקה בשבת מחשש סכנה, כתב לעיל (סי' עו)

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן שֶׁל שְׁלָא

המשך מעמוד קעט

[משנ"ב סי' ב]

הַיְנוּ קָדָם אֲכִילַת עֶרְבִית, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב רַיִשׁ סִימָן שֶׁלָּד, עֵינַי שָׁמַיִם. 2) שם כתב השו"ע (ס"א) לענין הצלה מדליקה שנפלה בשבת, שבלילה קודם הסעודה יכול להציל מזון שלש סעודות, ואם עושה כן בשחרית

לצאת בתכשיטים לרשות הרבים, שיש המלמדים עליהן זכות, שאע"פ שמעיקר הדין אסור לצאת בתכשיטים אפילו לכרמלית שמא יבואו לטלטלם ברשות הרבים, מ"מ כיון שעכשיו אין לנו רשות הרבים גמורה לדעת כמה פוסקים, אין גחרים שלא לצאת עמם לרשות הרבים שלנו.

הלכות שַׁבַּת סִימָן שֶׁלֶה

המשך מעמוד קודם

5) והחזו"א תמה (או"ח סי' ס"ק א), איך אפשר לדמות הצלת חבית להצלה מדליקה [שבה הותר להציל לבית שעירב עמו]. שמה דוקא בדליקה הקילו להציל את חפציו מבית לבית, משום שבאופן זה לא ניכר כל כך שמבריחים מחמת איזו סיבה, שהרי דרך בני אדם להעביר את כליהם ממקום למקום, ולכן לא חששו שיכבה את הדליקה אלא כשמבריחים מבית לחצר, שאז ניכר שמבריחים ממקומם. מה שאין כן לגבי חבית שנשברה, שעיקר ההצלה היא הכנסת היין לכלי, ובוה אין שניו בין אם מצילו לכלי שבחצר או לבית שעירב עמו, ולכן באופן שלא הותר להצילו, אסור הדבר גם לבית שעירב עמו.

6) וביאר (ס"ק ג), שאף אותם שהחמירו לא החמירו אלא לגבי דליקה, שכן לדעתם החשש הוא שמה יכבה, ולענין זה לא מועיל להוציא לבית מקורה [שאינן הוצאה לבית מקורה מועילה אלא לחשש הוצאה], מה שאין כן לענין חבית שנשברה, שהחשש הוא שמה יוציא לרשות הרבים, יש להקל להציל לבית אחר שעירב עמו, שכיון שהוא מקורה אינו דומה לרשות הרבים.

7) ובטעם ההיתר להוציא לחצר שלו, כתב השו"ע הרב (ס"א) שהמציל לחצר שלו, כיון שאין בוה טורח כל כך אין לחוש שמה ישכח שהיום שבת ויתקן את החבית, מה שאין כן במציל לחצר אחרת, שכיון שיש בוה טורח רב יש לחוש שמה ישכח שהיום שבת ויבוא לתקן את החבית.

יכול להציל מוזן שתי סעודות, ואם עושה כן במנחה, אינו יכול להציל אלא מוזן בשיעור של סעודה אחת.

[משנ"ב ס"ק ג]

היגו גספן מוזן שלש סעודות, וקדלעיל בסימן שלד סעיף ט"ז.

8) אבל לבקש מאחרים שיצילו עבורו יותר ממוזן ג' סעודות, כתב שם (ס"ק ב) שאסור, משום שלא הותר לאדם להציל עבור עצמו אלא את ג' הסעודות הנצרכות לו לשבת. ובשם החיי אדם כתב (שם), שיתכן שאם אחרים מצילים עבורו מעצמם, מותר להם להציל אפילו יותר ממוזן ג' סעודות, ורק כשמצילים בשביל עצמם, או כשמצילים על פי בקשתו, לא הותר להם להציל אלא מוזן ג' סעודות.

[משנ"ב ס"ק ד]

היגו גספן מטעם ז"ה.

4) היינו שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול, כמבואר בגמרא (שבת קמ"ג, ב). ובגדר האיטור כתב רש"י (שבת שם ד"ה ויטפח), שהוא משום 'עובדין דחול', אכן דעת הרמב"ם (פכ"ב מהל' שבת ה"ט"ז) שאם יעשה כדרך שהוא עושה בחול, יש לחוש שמה יבוא לידי סחיטה.

[משנ"ב ס"ק ז]

מצילין בכל ענין⁶⁵. ה"ט"ז מפקפק בזה, דגם גבי דלקה אין דין זה מוסק, וְהָאֵלֶּיָּהּ נִבְּחָה מִיִּשְׁבּוּב⁶⁶ וכו', גם ה"ט"ז מצידד דַּיֵּשׁ לְהַקְלֵל לְהַצִּיל בְּכָל עֲנָנִי⁶⁷.

הלכות שַׁבַּת סִימָן שֶׁלֶה

המשך מעמוד 358

ציון שהא"ר (ס"ק ה) כתב שבשמחת תורה נוהגים לפזר פירות כדי שילקטו אותם הילדים ויתנום לתוך סל או קופה, וכיון שעושים כן משום שמחה לא הקפידו על כך.

21) ופירות שמפזרים בשעת שמחה, כגון שקדים ואגוזים שזורקים על חתן, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ג סוף ס"ק א) שיתכן שיש לחוש לדעת הגר"א שלא לאוספם למקום אחד, כגון לתוך כיס, אך

הלכות שַׁבַּת סִימָן שֶׁלֶה

המשך מעמוד 360

וכן ממנו לחצר ומהחצר אליו, מ"מ אסור להוציא אליו את הכלים ששבתו בבית. ולכן כתב שם שראוי להימנע מלאכול או לשתות בגינה בשבת אף אם אין בה בית סאתים, כיון שאי אפשר להזהר מלהוציא מהחצר לגינה, וכל שכן כשהגינה היא יותר מבית סאתים.

20) וכמבואר לקמן (סי' שנח ס"ק פג), שאם החלק הנזרע הוא יותר מבית סאתים, דינו ככרמלית ואסור לטלטל ד' אמות בתוכו, וכל שכן שאסור להוציא ממנו לחצר או להיפך, שהרי החצר היא רשות היחיד. ואף אם החלק הנזרע אינו אלא בית סאתים או פחות מזה, שאז מותר לטלטל בו

הלכות שַׁבַּת סִימָן שֶׁלֶה

המשך מעמוד קפא

[שעה"צ ס"ק לח]

וְצִיָּן בְּסִימָן שִׁיב בְּמִשְׁנֵה בְּרוּיָה סְעִיף קָטָן יב מה שפכתמי שם³⁵.

35) שכתב לענין המקנה את עצמו אחרי עשיית צרכיו, שמוותר לקנה בצרור שעלו בו עשבים גם אם הצרור מונח על הארץ, ואף שיש בוה על כל פנים איטור תלישה מדרבנן, מ"מ משום כבוד הבריות לא גזרו.

[ביה"ל ד"ה מעציץ]

אינה נקובה בנקובה דמא וכו', ולא בעינן נקובה רק גבי קלייתרס³⁶.

36) ולענין חיוב ערלה, כתב החזו"א (מיני ערלה ס"ק לב) שאילן הנטע בעציץ

[משנ"ב ס"ק מג]

וְכָל־שֶׁבֶן אִם הֶעֱצִיץ הוּא נְקוּב דְּצִרְיָה לְהַר בְּנֵה³⁴.

34) ואף לזמן קצר, כתב הקצות השלחן (סי' קמב בדה"ש ס"ק ה) שאסור בשבת להגביה את העציץ, משום שעד שיניחנו בחזרה על הקרקע על כל פנים מתמעטת יניקתו.

ולגרוי בשבת עציץ נקוב המונח על גבי קרקע, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שביעית פ"א סוף ס"ק ב) שמותר, שכיון שאינו מגביהו מהקרקע אין היניקה נפסקת כלל, ואין בוה לא איטור תולש ולא איטור זורע.